

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ АВІАТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

©2020 ДАНИЛОВА Е. І.

УДК 338.242.2
JEL: M21

Данилова Е. І. Методичний підхід до оцінювання економічної безпеки реалізації системи економічних інтересів авіатранспортних підприємств

Мета статті полягає у формуванні методичного підходу до оцінювання економічної безпеки реалізації системи економічних інтересів авіатранспортних підприємств, що дозволяє виявляти ризикові стани та в подальшому приймати управлінські рішення щодо запобігання втрат і попередження їх виникнення. Побудова ефективної системи економічної безпеки в умовах невизначеності впливу зовнішнього середовища та конфліктності інтересів суб'єктів економіки можлива на основі сучасних наукових і практичних підходів. За таких умов зростає необхідність розробки нових методичних підходів до оцінювання економічної безпеки реалізації системи економічних інтересів. Формування системи економічної безпеки на засадах виявлення та попередження загроз для реалізації економічних інтересів підприємства базується на: методичному підході до ідентифікації ризиків, їх оцінювання; визначенні факторів впливу на формування ризику економічного інтересу; прогнозуванні впливу факторів на стан стійкості, стабільності, розвитку підприємства; формуванні управлінських дій з попередження негативного впливу факторів ризику та оцінюванні результатів реалізації управлінських дій; розрахунку ефективності системи економічної безпеки підприємства. Для приведення оцінних значень до одного якісного виразу було застосовано шкалу Харрінгтона, яка значно спрощує сприйняття отриманих у результаті оцінки показників діяльності вітчизняних авіапідприємств (ПРАТ «АК «Міжнародні авіалінії України», ПАТ «Мотор Січ», ТОВ «Авіаційна компанія «Роза вітрів», ТОВ «ЯнЕір») та ідентифікує небезпеки та ризики в системі економічних відносин авіапідприємств та їх зацікавлених осіб.

Ключові слова: економічна безпека, економічний інтерес, система економічних відносин, авіапідприємства.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-217-222>

Табл.: 3. **Бібл.:** 8.

Данилова Ельвіра Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, Національний авіаційний університет (просп. Любомира Гузара, 1, Київ, 03680, Україна)

E-mail: ehdanilova@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6036-7910>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/T-4651-2018>

УДК 338.242.2
JEL: M21

Данилова Э. И. Методический подход к оценке экономической безопасности реализации системы экономических интересов авиатранспортных предприятий

Цель статьи заключается в формировании методического подхода к оценке экономической безопасности реализации системы экономических интересов авиатранспортных предприятий, который позволяет выявлять рисковые состояния и в дальнейшем принимать управленческие решения по предотвращению потерь и предупреждению их возникновения. Построение эффективной системы экономической безопасности в условиях неопределенности воздействия внешней среды и конфликтности интересов субъектов экономики возможно на основе современных научных и практических подходов. В таких условиях возрастает необходимость разработки новых методических подходов к оценке экономической безопасности реализации системы экономических интересов. Формирование системы экономической безопасности на основе выявления и предупреждения угроз реализации экономических интересов предприятия базируется на: методическом подходе к идентификации рисков, их оценке; определении факторов влияния на формирование риска экономического интереса; прогнозировании влияния факторов на состояние устойчивости, стабильности, развития предприятия; формировании управленческих действий по предупреждению негативного влияния факторов риска и оценке результатов реализации управленческих действий; расчете эффективности системы экономической безопасности предприятия. Для приведения оценочных значений к одному качественному выражению применена шкала Харрінгтона, которая значительно упрощает восприятие полученных в результате оценки показателей деятельности отечественных авиাপредприятий (ЗАО «АК «Международные авиалинии Украины», ОАО «Мотор Сич», ООО «Авиационная компания «Роза ветров», ООО «ЯнЕир») и идентифицирует опасности и риски в системе экономических отношений авиাপредприятий и их заинтересованных лиц.

Ключевые слова: экономическая безопасность, экономический интерес, система экономических отношений, авиাপредприятия.

Табл.: 3. **Библ.:** 8.

Данилова Эльвира Игоревна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента внешнеэкономической деятельности предприятий, Национальный авиационный университет (просп. Любомира Гузара, 1, Киев, 03680, Украина)

E-mail: ehdanilova@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6036-7910>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/T-4651-2018>

UDC 338.242.2
JEL: M21

Danilova E. I. The Methodical Approach to Assessing the Economic Security in the Implementation of the System of Economic Interests of Air Transport Enterprises

The article is aimed at forming a methodological approach to assess economic security in the implementation of the system of economic interests of air transport enterprises, which allows to detect risky states and further on make managerial decisions on avoidance of losses and prevention of their occurrence. Building up an efficient system of economic security in the conditions of uncertainty due to influence of the external environment and conflict of interests of economy entities is possible on the basis of modern scientific and practical approaches. Under such conditions, the need to develop new methodological approaches

to assess economic security in the implementation of the system of economic interests is increasing. Formation of the system of economic security based on the detection and prevention of threats to implement the economic interests of enterprise is based upon: a methodical approach to the identification of risks, estimation of them; determining the factors of influence on the formation of the risk to economic interest; forecasting the impact of factors on the condition of sustainability, stability, enterprise development; formation of management actions to prevent the negative impact of risk factors and assess the results of implementation of managerial actions; calculation of efficiency of the system of economic security of enterprise. To bring the assessment values to one qualitative expression, the Harrington scale has been applied, which essentially simplifies the perceptions of the obtained as a result of evaluation of the performance indicators of the domestic air enterprises («Aviation Company Ukraine International Airlines» PRJSC, «Motor Sich» PJSC, «Windrose Aviation Company» LLC, «YanAir Airlines» LTD) and identifies the dangers and risks in the system of economic relations of air enterprises and their stakeholders.

Keywords: economic security, economic interest, system of economic relations, air enterprises.

Tabl.: 3. **Bibl.:** 8.

Danilova Elvira I. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management of Foreign Economic Activity of Enterprises, National Aviation University (1 Lubomyra Husara Ave., Kyiv, 03680, Ukraine)

E-mail: ehdanilova@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6036-7910>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/T-4651-2018>

Економічні інтереси, які лежать в основі економічних систем, є потенційним джерелом неузгодженості суб'єктів взаємодії в процесі реалізації економічних відносин. Неузгодженість та викликана нею конфліктність залежно від потенційної можливості її вирішення порушує безпеку реалізації системи взаємовідносин підприємства.

Побудова ефективної системи економічної безпеки в умовах невизначеності впливу зовнішнього середовища, конфліктності інтересів суб'єктів економіки можлива на основі сучасних наукових і практичних підходів. У таких умовах зростає необхідність розробки нових методичних підходів до оцінювання економічної безпеки реалізації системи економічних інтересів.

Мета статті полягає у формуванні методичного підходу до оцінювання економічної безпеки реалізації системи економічних інтересів авіатранспортних підприємств, що дозволяє виявляти ризикові стани та в подальшому приймати управлінські рішення в напрямі запобігання втрат і попередження їх виникнення.

Серед сукупності авторських тлумачень поняття «економічна безпека підприємства» яскраво вираженим є її розуміння як «системи захисту економічних інтересів підприємства від загроз» (табл. 1).

Виходячи із теоретичної змістовності економічних відносин система їх захисту являє собою сукупність економічних, організаційних (адміністративних), управлінських заходів, внутрішньокорпоративних норм, технічних та інформаційних засобів, метою

яких є попередження або мінімізація можливих збитків у процесі реалізації системи економічних відносин підприємства. Оскільки збитки виступають як оцінена величина втрат у результаті настання загроз, небезпек і ризиків, то вся сукупність способів їх зниження реалізується в континуумі системи управління економічною безпекою [3].

Тлумачення поняття економічної безпеки як системи захисту економічних інтересів базується на змістовній сутності економічного інтересу як усвідомленої потреби, що реалізується через систему економічних відносин підприємства. Звідси, в основі концепції формування системи економічного захисту інтересів підприємства лежить ідентифікація системи взаємовідносин підприємства, виявлення та передбачення загроз, небезпек і ризиків для їх реалізації та розробка заходів з їх усунення та зменшення негативного впливу на функціональність підприємства.

Економічні інтереси підприємства в класичній економічній науці трактуються як «усвідомлені потреби існування різних суб'єктів господарювання. Економічний інтерес – це користь, вигода, яка досягається в процесі реалізації економічних відносин. Це мотив та стимул соціальних цілеспрямованих дій економічних суб'єктів з метою отримання певних результатів для задоволення різноманітних потреб» [4].

Відповідно до сутності системи економічних інтересів (потреб (відносин)) підприємства викори-

Таблиця 1

Тлумачення поняття «економічна безпека підприємства» як стану захисту економічних інтересів

Автор, джерело	Авторське тлумачення
Васильців Т. Г. [2]	Комплексна система захисту економічних інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, створювана та регульована шляхом здійснення комплексу заходів, спрямованих на підтримку стійкості функціонування та можливості розвитку підприємства як незалежного функціонуючого суб'єкта
Зачосова Н. В. [5]	Стан ресурсів та підприємницьких можливостей, що забезпечує, за умови ефективного управління ними, високий рівень захисту інтересів суб'єктів господарювання від негативного впливу наявних і потенційних загроз на процес їх задоволення та дозволяє досягти мети їх створення

стання методики Нортон – Каплана дозволяє означити систему економічних інтересів підприємства, встановити стратегічні цілі підприємства та показники їх оцінювання, сформувавши заходи з їх реалізації, ідентифікувати загрози, небезпеки та ризики реалізації кожного із економічного інтересу підприємства, сформувавши систему норм, засобів та заходів їх попередження, протидії та мінімізації їх негативного впливу на діяльність підприємства [1].

Економічні інтереси носять суб'єктний характер, кількість суб'єктів економічних відносин визначає кількість економічних інтересів.

Для дослідження ризиків реалізації економічних інтересів підприємства виникає необхідність у виявленні системи зацікавлених осіб; ідентифікації їх економічних інтересів; ідентифікації ризиків їх реалізації; формуванні системи показників оцінювання рівня задоволення економічних інтересів зацікавлених осіб; оцінюванні ризиків реалізації економічних інтересів та їх впливу на економічні інтереси суб'єктів економічних відносин.

Узагальнений перелік основних зацікавлених осіб підприємства є для більшості суб'єктів уніфікованим і формується із постачальників, споживачів, конкурентів, держави, акціонерів, персоналу підприємства. Кожна зацікавлена особа формує свою потребу в безпечній діяльності підприємства, яка є запорукою реалізації їх економічного інтересу (табл. 2).

Економічна безпека діяльності підприємства формується за умови узгодженості економічних інтересів усіх зацікавлених осіб підприємства. Як зазначає Прокопшина О. В., «для існуючих суб'єктів зовнішнього середовища причиною небажаного стану є невідповідність інтересів носія загрози і підприємства, для потенційних – відсутність економічного інтересу» [7]. Неузгодженість економічних інтересів зацікавлених осіб підприємства є причиною конфлікту, відмови від співпраці, негативного інформаційного середовища, падіння рейтингу тощо.

У внутрішньому середовищі підприємства доцільним є розподіл економічних інтересів на особисті та колективні, де особисті – це інтереси індивідуума як носія соціальних і біологічних характеристик, який у процесі своєї діяльності реалізує ієрархію потреб Маслоу. Колективні інтереси – це інтереси колективних формувань, які утворюються як під впливом поведінки її лідера (керівника колективу), так і завдяки процесам самоорганізації із різних комбінацій соціальних і біологічних характеристик її членів.

У сукупності зацікавлених осіб підприємство як цілісний, юридично оформлений майновий комплекс здійснює свою діяльність з метою задоволення колективних потреб. Колективна потреба підприємства формується власниками, а реалізується системою органів управління підприємством (правління, менеджмент підприємства). Отже, в контексті даного

дослідження зацікавлена особа «підприємство» отожднюється з керівною системою підприємства.

Формування системи економічної безпеки на засадах виявлення та попередження загроз реалізації економічних інтересів підприємства базується на методичному підході ідентифікації ризиків, їх оцінювання, визначення факторів впливу на формування ризику економічного інтересу, прогнозування впливу факторів на стан стійкості, стабільності, розвитку підприємства, формування управлінських дій з попередження негативного впливу факторів ризику та оцінювання результатів реалізації управлінських дій, розрахунок ефективності системи економічної безпеки підприємства.

Нормативні значення показників оцінювання системи економічних інтересів авіатранспортних підприємств при взаємодії із зацікавленими особами такі:

1. Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання матеріальних витрат > 1 .

2. Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання собівартості > 1 .

3. Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання дебіторської заборгованості > 1 .

4. Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання розрахунків з бюджетом > 1 .

5. Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання адміністративних витрат > 1 .

6. Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання витрат на збут > 1 .

7. Коефіцієнт співвідношення темпу зростання чистого прибутку та темпу зростання валового прибутку > 1 .

8. Коефіцієнт співвідношення темпу зростання дебіторської заборгованості та темпу зростання кредиторської заборгованості > 1 .

9. Коефіцієнт співвідношення темпу зростання власного капіталу та темпу зростання активів > 1 .

10. Коефіцієнт співвідношення темпу зростання доходу та темпу зростання власного капіталу > 1 .

11. Коефіцієнт співвідношення темпу зростання продуктивності праці та темпу зростання оплати праці > 1 .

Так, наприклад, коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання матеріальних витрат характеризує здатність авіатранспортного підприємства управляти небезпеками умов співпраці з постачальниками. На більшості авіатранспортних підприємств таке співвідношення має стійкі позиції та знаходиться в середніх межах 0,8–1,25, що свідчить про різний стан реалізації економічних інтересів авіакомпанії та постачальників матеріальних ресурсів. Чим вище значення такого співвідношення, тим нижчим є ризик, пов'язаний з постачанням матеріальних ресурсів.

Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання собівартості відображає

Система економічних інтересів авіатранспортних підприємств

Зацікавлені особи	Економічний інтерес	Показники виміру економічного інтересу зацікавленої особи	Індикатори зміни економічного інтересу	Відображення економічного інтересу учасника в економічних показниках авіапідприємства
Підприємство (як керуюча система)	Діяльність задля задоволення потреб споживачів	Частка ринку. Прибуток	Кількість наданих послуг, якість послуг, ціна реалізації послуг, витрати на надання послуг	Обсяг реалізації послуг. Витрати авіапідприємства. Частка ринку
Постачальники	Реалізація ресурсів за взаємовигідною ціною	Обсяги постачання ресурсів (послуг). Час постачання	Ціна ресурсу. Якість ресурсу	Витрати авіапідприємства
Споживачі	Можливість задоволення потреби	Ціна і якість	Ціна товарів (послуг). Кількість товарів (послуг)	Обсяг реалізації послуг
Держава	Створення умов для ефективної діяльності, зростання рівня зайнятості, вирішення суспільних проблем	Ставки податків та зборів		Витрати авіапідприємства
Акціонери	Повернення інвестованого капіталу та приріст вартості інвестиції	Ринкова вартість підприємства. Дивіденди	Прибуток. Імідж підприємства	Власний капітал
Персонал	Реалізація потреб життєдіяльності: умови праці, оплата праці, розвиток (навчання), самореалізація (кар'єрне зростання)	Оплата праці. Соціальний пакет. Витрати на підготовку та підвищення кваліфікації	Витрати на персонал	Витрати авіапідприємства. Показники руху персоналу

Джерело: авторська розробка.

здатність авіатранспортного підприємства покрити потреби постачальників всіх ресурсів, задіяних у процесі виробництва послуг (матеріальних, трудових, інформаційних, енергетичних тощо). За даними проведеного оцінювання виявлено, що в більшості авіатранспортних підприємств вибірки даний коефіцієнт коливається близько 1, що засвідчує небезпеку майбутнього зниження прибутковості їх діяльності.

Своєю чергою, коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання дебіторської заборгованості відображає здатність авіатранспортного підприємства доходами від реалізації покрити вилучену з грошового обігу суму дебіторської заборгованості. Значення такого коефіцієнта на рівні нижче 1 свідчить про небезпеку залучення та позичання додаткових фінансових ресурсів для покриття потреби у фінансуванні операційної діяльності. З метою підвищення стану економічної безпеки реалізації системи взаємовідносин зі споживачами авіатранспортні підприємства повинні переглянути умови

співпраці з компаніями, задіяними в ланцюгу реалізації послуг пасажирських і вантажних перевезень.

Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання розрахунків з бюджетом відображає взаємовідносини авіатранспортного підприємства та бюджету. Зростання значення даного коефіцієнта є відображенням поліпшення умов ведення даного виду економічної діяльності.

Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання адміністративних витрат оцінює ефективність системи реалізації адміністративних функцій керівним органом управління авіатранспортного підприємства. Якщо значення коефіцієнта менше 1, у підприємства зростає потенційна небезпека зниження прибутковості за рахунок зростання витрат на реалізацію функцій управління. Управління економічною безпекою повинно лежати в площині розробки стратегії зростання доходів або оптимізації управлінських функцій та підвищення компетенцій управлінського персоналу.

Для приведення оціночних значень до одного якісного виразу була застосована шкала Харрінгтона [6; 8], яка спростила сприйняття отриманих значень даних коефіцієнтів ПРАТ «АК «Міжнародні авіалінії України», ПАТ «Мотор Січ», ТОВ «Авіаційна компанія «Роза вітрів», ТОВ «ЯнЕір» ЛТД та ідентифікувала небезпеки та ризики в системі економічних відносин авіапідприємства та його зацікавлених осіб (табл. 3).

Дані табл. 3 візуалізують рівні економічної безпеки авіатранспортних підприємств і дозволяють на

основі цього виявляти ризикові стани та в подальшому приймати управлінські рішення в напрямі запобігання втрат і попередження їх виникнення.

ВИСНОВКИ

Практична значущість запропонованого методичного підходу посилюється при візуальному представленні результатів аналізу у вигляді матриці, сторонами якої є значення запропонованих для оцінювання коефіцієнтів (вісь у) та їх варіація за період,

Таблиця 3

Ідентифікація економічної безпеки реалізації економічних інтересів авіатранспортних підприємств

Показники оцінювання системи економічних інтересів авіатранспортних підприємств при взаємодії із зацікавленими особами	ПРАТ «АК «Міжнародні авіалінії України»			ПАТ «Мотор Січ»			ТОВ «Авіаційна компанія «Роза вітрів»			ТОВ «ЯнЕір» ЛТД		
	2016/2015	2017/2016	2018/2017	2016/2015	2017/2016	2018/2017	2016/2015	2017/2016	2018/2017	2016/2015	2017/2016	2018/2017
Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання матеріальних витрат	Б	Б	Б	Б	Б	УБ	Б	Б	Б	Б	Б	Б
Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання собівартості	Б	Б	Б	Б	Б	УБ	Б	Б	Б	Б	Б	Б
Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання дебіторської заборгованості	Б	Б	Б	Н	Н	Б	Б	Б	Б	Б	КН	Б
Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання розрахунків з бюджетом	Б	Б	Б	Б	Б	УБ	Б	УБ	УБ	КН	Б	Б
Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання адміністративних витрат	Б	Б	Б	УБ	Б	Р	Б	Б	Б	Б	УБ	Б
Коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання витрат на збут	Б	Б	Н	УБ	Б	Р	Б	УБ	Н	Б	Н	Б
Коефіцієнт співвідношення темпу зростання чистого прибутку та темпу зростання валового прибутку	Р	Р	Б	Б	Б	УБ	Р	Б	Р	Р	Р	УБ
Коефіцієнт співвідношення темпу зростання дебіторської заборгованості та темпу зростання кредиторської заборгованості	Б	Б	Б	Б	Н	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б
Коефіцієнт співвідношення темпу зростання власного капіталу та темпу зростання активів	Н	Б	Б	Б	Б	Б	Б	УБ	Н	Б	Б	Б
Коефіцієнт співвідношення темпу зростання доходу та темпу зростання власного капіталу	Н	Б	Б	Б	Б	Б	УБ	УБ	УБ	Н	Б	Б
Коефіцієнт співвідношення темпу зростання продуктивності праці та темпу зростання оплати праці	Б	УБ	Б	УБ	Б	УБ	Б	Б	Б	Б	Б	Б

Умовні позначення: Б – безпека; УБ – умовна безпека; Н – небезпека; КН – критична небезпека; Р – ризик.

що досліджується (вісь x). У відповідності до вищевказаного розподілу станів економічної безпеки здійснено розбиття матриці на квадранти, де по осі y станами економічної безпеки є: 0–0,2 – стан ризику; 0,3–0,37 – стан критичної небезпеки; 0,37–0,63 – стан небезпеки; 0,63–0,8 – стан умовної безпеки; 0,8–1 – стан безпеки. По осі x відповідно до стандартної шкали трактування коефіцієнта варіації: 0–0,1 – стійкий стан; 0,1–0,25 – середня стійкість; більше 0,25 – нестійкий стан.

Наведення даних у вигляді матриці для стану економічної безпеки авіакомпанії ПРАТ «АК «Міжнародні авіалінії України» за 2018 р. виявило, що більшість показників реалізації економічних інтересів лежить у двох квадрантах: 1) безпеки та стійкості (коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання матеріальних витрат; коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання собівартості; коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання розрахунків з бюджетом; коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання адміністративних витрат; коефіцієнт співвідношення темпу зростання чистого прибутку та темпу зростання валового прибутку; коефіцієнт співвідношення темпу зростання дебіторської заборгованості та темпу зростання кредиторської заборгованості; коефіцієнт співвідношення темпу зростання продуктивності праці та темпу зростання оплати праці) та 2) у квадранті безпеки та нестійкості (коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання дебіторської заборгованості; коефіцієнт співвідношення темпу зростання виручки та темпу зростання витрат на збут; коефіцієнт співвідношення темпу зростання власного капіталу та темпу зростання активів; коефіцієнт співвідношення темпу зростання доходу та темпу зростання власного капіталу), що і визначає подальшу спрямованість управлінських дій. Так, реалізація мети попередження ризиків задоволення економічних інтересів зацікавлених осіб базується на сукупності управлінських дій, зокрема в системі відносин, коефіцієнти оцінювання яких лежать в зоні ризику, дій з попередження як виникнення, так і нейтралізації та компенсації збитків, завданих діями зацікавлених осіб в силу неузгодженості їх економічних інтересів, а для відносин, які лежать в зоні нестійкості, – дій з поліпшення умов партнерства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко М. Економічні інтереси туристичних підприємств: методичні основи оцінювання та реалізації. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2011. № 1. С. 31–40. URL: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2011/01/3.pdf>
2. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізм зміцнення : моногра-

- фія. Львів : Арал, 2008. 386 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20080802.pdf>
3. Данілова Е. І. Семантико-морфологічний аналіз поняття «економічна безпека підприємства». *Формування ринкових відносин в Україні*. 2019. № 6. С. 90–99.
 4. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. / С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. А. Устенко, С. І. Юрій. Львів : Світ, 2006. Т.2. 568 с.
 5. Зачосова Н. В. Управління системою економічної безпеки фінансових установ : дис. д-ра екон. наук : 21.04.02. Київ, 2017. 603 с.
 6. Лютик Т. В. Функція бажаності Харрінгтона як інструмент інтегральної оцінки інноваційної та науковотехнологічної складових економічного потенціалу. *Історія науки і біографістика*. 2016. № 4. URL: <http://inb.dnsgb.com.ua/2016-4/09.pdf>
 7. Прокопшина О. В. Управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності підприємства : автореф. ... дис. канд. екон. наук : 08.00.04. Харків, 2009. 20 с.
 8. Harrington E. C. The Desirability Function. *Industrial Quality Control*. 1965. Vol. 21. No. 10. P. 494–498.

REFERENCES

- Boiko, M. "Ekonomiczni interesy turystychnykh pidpriemstv: metodychni osnovy otsiniuvannia ta realizatsii" [Economic Interests of Tourist Enterprises: Methodical Bases of Estimation and Realization]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu*. 2011. <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2011/01/3.pdf>
- Danilova, E. I. "Semantyko-morfologichnyi analiz poniattia «ekonomichna bezpeka pidpriemstva»" [Semantic-Morphological Analysis of the Concept «Economic Security of the Enterprise»]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 6 (2019): 90-99.
- Harrington, E. C. "The Desirability Function". *Industrial Quality Control*, vol. 21, no. 10 (1965): 494-498.
- Liutyk, T. V. "Funktsiia bazhanosti Kharrinhntona yak instrument intehralnoi otsinky innovatsiinoi ta naukovotekhnolohichnoi skladovykh ekonomichnoho potentsialu" [Harrington's Desirability Function as a Tool for Integrated Assessment of Innovation and Science and Technology Components of Economic Potential]. *Istoriia nauky i biohrafistyka*. 2016. <http://inb.dnsgb.com.ua/2016-4/09.pdf>
- Mochernyi, S. V. et al. *Ekonomicnyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Economic Encyclopedic Dictionary], vol. 2. Lviv: Svit, 2006.
- Prokopishyna, O. V. "Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu zovnishnyoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva" [Management of Economic Security of Foreign Economic Activity of the Enterprise]. *avtocef. ... dys. kand. ekon. nauk : 08.00.04*, 2009.
- Vasyltsiv, T. H. "Ekonomiczna bezpeka pidpriemnytstva Ukrainy: stratehiia ta mekhanizm zmitsnennia" [Economic Security of Ukrainian Entrepreneurship: Strategy and Mechanism of Strengthening]. <http://ird.gov.ua/irdp/p20080802.pdf>
- Zachosova, N. V. "Upravlinnia systemoiu ekonomichnoi bezpeky finansovykh ustanov" [Management of the Economic Security System of Financial Institutions]: *dys. d-ra ekon. nauk : 21.04.02*, 2017.